

СТАНОВИЩЕ

**от проф. д-р Даниела Маринова Николова,
Биологически факултет на СУ „Св. Климент Охридски”**

**ОТНОСНО: Конкурс за заемане на академична длъжност „Доцент“ по
професионално направление 4.3. Биологически науки, научна специалност
„Зоология”, обявен от ИБЕИ-БАН, ДВ, бр. 66/06.08.2024 г.**

Конкурсът е обявен за нуждите на секция "Екология на съобществата и консервационна биология", отдел "Екосистемни изследвания, екологичен риск и консервационна биология", ИБЕИ-БАН. Единствен кандидат в конкурса е гл. ас. д-р Хелиана Дундарова. Кандидатът е представил всички изисквани документи.

В настоящия конкурс гл. ас. д-р Дундарова участва с 23 научни труда, в голямата си част в списания с IF. В представените публикации най-често кандидатът е на първо, второ или трето място, което свидетелства за неговата водеща роля в научните изследвания.

Изпълнението на минималните национални изисквания по показатели за заемане на длъжността „доцент“ е както следва:

Показателят от група „А“ е изпълнен (50 т.).

Показателите от група „В“ носят на кандидата 127 точки, от необходимите 100. Тук са включени 6 публикации индексирани в WoS или Scopus със следните квартали: три публикации с Q1 и две с Q2, публикувани в специализираните научни списания *Animals*, *BMC Veterinary Research*, *Pathogens*, *Zootaxa* и една публикация с Q4 в *Acta Zoologica Bulgarica*. Изследванията в тези публикации са насочени предимно към пещеролюбивите видове прилепи, техния лисавирусен товар и свързаните с тях подземни и алпийски местообитания в България и централна Азия. Престижният характер на изданията, в които са публикувани изследванията е доказателство за тяхната значимост.

По показатели от група „Г“ (Г 7) гл. ас. Дундарова е представила трудове за 239 точки от изисквани 200, разпределени както следва: пет публикации с Q1, по две публикации с Q2, Q3 и Q4 квартила, както и две публикации в списания с SJR без IF.

Трудовете са публикувани в престижни научни издания като *Frontiers in Veterinary Science, Diversity, Animals*.

По показател „Д“ кандидатът има 76 точки, от необходимите 50. От общо 43 цитирания, 38 са в списания в Scopus или WoS. Високата цитираност на научните трудове в престижни научни издания като *Emerging Infectious Diseases, Mammalia, The Journal of Infectious Disease, Ecology and Evolution, Acta Chiropterologica, Parasitology Research*, са още едно доказателство за значимостта на нейните научни изследвания, както и актуалността на направлението, в което работи.

Основни направления в изследователската работа на кандидата и научни приноси

Д-р Дундарова има ясно очертан профил на научноизследователската работа. Нейните основни научни интереси са свързани с изучаване на екологията и опазването на прилепите, таксономия на прилепите и техните ектопаразити, прилепите като вектор и резервоар на европейски вируси на бяс – лисавируси, видове двойници в Палеарктика чрез използване на съвременни молекулярно-генетични методи за анализ. Посочените интереси определят основните научни направления в работата на кандидата: 1. Ролята на пещеролюбивите видове прилепи като вектор и резервоар на европейски вируси на бяс (лисавируси) 2. Таксономични изследвания на прилепите в Южен Казахстан и техните ектопаразити. 3. Подземните местообитания като основна единица за опазване на уязвимите прилепни колонии в югозападен Киргизстан, 4. Екология и таксономия на прилепите в алпийската зона на Пирин планина, 5. Филогеография на видове двойници прилепи .

Съществен принос по първото направление е обяснението за разпространението на лисавируси от филогрупа II в Европа. Установява се, че случайният контакт с прилепи трябва да се разглежда като потенциален риск от бяс в подземните убежища, което е от важно практическо значение. На база на проведените изследвания са открити също антитела срещу бяс в популациите на пещеролюбиви видове прилепи в България. По отношение на второто направление в работата на кандидата - Таксономични изследвания на прилепите в Южен Казахстан и техните ектопаразити, може да се изтъкне, че за първи път са описани женската, мъжката и протонимфата на *Spinturnix otonycterisi* Dundarova & Orlova, sp. nov. (Acari: Spinturnicidae) от екземпляри, събрани от рядко улавяния Туркестански дългоух прилеп (*Otonycteris leucophaea*) (Severcov, 1873) в южен Казахстан. Допуска се, че този паразит е разпространен в обхвата на своя гостоприемник в централна Азия. По третото

направление - Подземните местообитания като основна единица за опазване на уязвимите прилепни колонии в югозападен Киргизстан, може да се посочи, че за първи път извън тропиците е направена оценка на числеността на прилепите, видовото разнообразие и приоритета за опазване на всяка пещера с помощта на индекс за уязвимост на пещерите (Bat Cave Vulnerability Index - BCVI) в подземни местообитания в югозападен Киргизстан. От съществено значение е установеният факт, че два вида са силно застрашени и се нуждаят от опазване, изискващо промяна в техния природозащитен статус. Важен принос в работата на кандидата е също проучването на екологията и таксономията на прилепите в алпийската зона на Пирин планина чрез използване на ултразвукови сигнали, с което се допълват познанията за прилепната фауна и биологичното разнообразие в тази част на страната. Много интересни и ценни са изследванията в областта на филогеографията на видовете двойници. Направената мултилокусна филогеография в предполагаемата симпатрична зона на *M. mystacinus* и *M. davidii*, които са видовете двойници от морфо-групата на *Myotis mystacinus* разкрива, че двата вида са еволюирали в алопатрия, но са влезли във вторичен контакт по време на разширяването на ареала си след последния ледников период. Този оригинален по характера си извод е постигнат чрез прилагането за първи път на мултилокусен филогеографски подход, който авторите намират за особено подходящ при изясняване ролята на видовете взаимодействия при формирането на сегашните модели на разпространение на сродни таксони. С голям приносен характер в науката и практиката са също изследванията по отношение здравния статус на прилепите, чрез използване на числеността и разнообразието на техните ектопаразити, проучването на прилепите по крайбрежието и българската акватория на Черно море, от които са правят важни изводи за необходимостта от организиране на дългосрочен акустичен мониторинг за определяне на миграционните движения на прилепите.

В материалите за конкурса е представен също списък за участието на кандидата в международни и национални научни форуми сред които 19th International Bat Research Conference, Остин, САЩ, 3-rd Balkan Speleological Conference, София, България, 16th European Bat Research Symposium, Тарагона, Испания. Участията в тези престижни научни форуми допълват облика на гл. ас. д-р Дундарова за нейните високи научно-изследователски постижения и активност. Към това трябва да прибавим също участието и като експерт по прилепи, биоспелеолог и пещерняк в редица международни и национални експедиции като Пещерна експедиция „Люра – Източна Албания“, 2015, Пещерна експедиция „Иран“, Пещерни експедиции „Лаос“, „Косово“, „Китай“.

Професионалните умения на гл. ас. Дундарова личат също и от нейната проектна дейност. Участвала е в изпълнението на множество проекти, насочени към изучаване на екологията и биологията на прилепите в различни части на света - Чехия, Словакия, Киркистан, Виетнам, всички в областта на конкурса. Част от проектите са финансирани от НФНИ, МОСВ, по линия на двустранно сътрудничество на БАН, а друга част от външни източници – фондация Rufford, програмата INTERREG V-A „Гърция-България 2014-2020“. Д-р Дундарова е ръководил на 5 научни проекта. Специализираните курсове, които е изкарала като Molecular approaches, methods and techniques in animal ecology, Foundation level in the theory of project management for wildlife conservation, и не на последно място доброто владение на няколко чужди езика допринасят да бъде учен на високо ниво и ѝ позволяват с лекота да ръководи проекти и да участва в международни екипи. Чрез медийни изяви, артистично и завладяващо д-р Дундарова запознава обществеността с актуални въпроси, свързани с прилепите, популяризирайки резултатите, постигнати в работата ѝ по различни проекти. Това безспорно повишава интереса и мотивацията за работа на младите биолози с този труден, но много интересен разред дребни бозайници.

Заклучение

Научните приноси на д-р Хелиана Дундарова в областта на консервационната биология, биологичното разнообразие, екологията и таксономията на прилепите, нейната ерудираност и признанието ѝ като добър и разпознаваем учен у нас и в чужбина, ми дават основание да изразя положителното си становище по отношение на кандидатурата ѝ за академичната длъжност “Доцент”. Като член на Научното жури по обявения конкурс препоръчвам на членовете на уважаемия Научен съвет на ИБЕИ-БАН да гласуват положително за избирането на гл. ас. д-р Хелиана Дундарова на академична длъжност “Доцент” по професионално направление 4.3. Биологични науки, специалност „Зоология”.

12.11.2024 г.

София

проф. Даниела Николова